

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

www.bezbednost.org

Istraživanje javnog mnjenja:

„Šta građani Srbije misle o svojoj i o bezbednosti Srbije“

obavljeno tokom SEPTEMBRA 2012. GODINE

GRAĐANI SRBIJE: IZMEĐU EU, RUSIJE I NATO

*Predstavljanje dela istraživanja javnog mnjenja o bezbednosnim
integracijama*

Kontakt osobe:

- **Sonja Stojanović Gajić, direktorka BCBP**
E-mail: sonja.stojanovic@bezbednost.org
- **Katarina Đokić, istraživačica BCBP**
E-mail: katarina.djokic@bezbednost.org
- **Kontakt za medije: Radomir Cvetković, saradnik za komunikacije u BCBP**
E-mail: radomir.cvetkovic@bezbednost.org

SADRŽAJ:

O ISTRAŽIVANJU	3
KOJE TEME OBUHVATA ISTRAŽIVANJE?	3
KADA I KAKO JE OBAVLJENO ISTRAŽIVANJE?	3
OPIS UZORKA	4
REZIME	5
BEZBEDNOST DRŽAVE SRBIJE	8
U KOJOJ MERI JE, PO VAŠEM MIŠLJENJU, UGROŽENA BEZBEDNOST SRBIJE? (U %)	9
UNUTRAŠNJE PRETNJE.....	10
SPOLJNE PRETNJE	11
BEZBEDNOST NARODA KOJEM PRIPADAJU	12
ODNOS GRAĐANA PREMA STATUSU KIM	13
DRŽAVE PRIJATELJI I NEPRIJATELJI	15
BEZBEDNOST I INTEGRACIJE	17
ZA I PROTIV ČLANSTVA U EU	18
KO JE ZA, A KO PROTIV ČLANSTVA U EU?	18
KAKO GRAĐANI DOŽIVLJAVAJU EU?.....	21
SRBIJA IZMEĐU NATO I RUSIJE.....	24
VOJNA NEUTRALNOST	25
STAV PREMA NATO	26
IZMEĐU NATO I RUSIJE	31
ZAKLJUČCI:	37

O ISTRAŽIVANJU

Istraživanje koje je pred vama osmislio je istraživački tim **Beogradskog centra za bezbednosnu politiku** (BCBP) sa ciljem da ponudi odgovore na brojne bezbednosne teme, sa kojima se susreće najšira javnost u Srbiji.

Koje teme obuhvata istraživanje?

Istraživanjem su obuhvaćene percepcije i stavovi građana o pet tema:

1. Percepcija pretnji i osećaj lične (ne) bezbednosti;
2. Bezbednost i nacionalni identitet;
3. Institucije sektora bezbednosti: policija i vojska;
4. Integracije i bezbednost i
5. Potencijal za nasilje.

Kada i kako je obavljeno istraživanje?

Terenske istraživanje obavio je CeSID u periodu između 18. i 25. septembra 2012. godine na teritoriji Republike Srbije, bez Kosova i Metohije. Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1203 punoletne osobe, građana i građanki Republike Srbije, bez Kosova i Metohije.

Kao istraživački instrument korišćen je upitnik, formiran u saradnji sa klijentom, koji se sastojao od 123 varijable. Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom (*F2F, face to face*). Prilikom obuke intervjuera, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja, osim samog uzorka značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – *poštovanje koraka i pravila prvog rođendana*.

Poštovanjem koraka je obezbeđena sveobuhvatna pokrivenost kompletnog istraživačkog punkta od anketara, dok je pravilom prvog rođendana isključena mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata domaćinstva anketaru. Naime, od anketara je zahtevano da u sklopu domaćinstva anketira osobu stariju od 18 godina, kojoj je prvog rođendan u odnosu na dan posete. Na ovaj način je obezbeđena i polna, obrazovna i starosna reprezentativnost ispitanika.

Vreme istraživanja na terenu	U periodu između 18 i 25. septembra 2012. godine.
Tip i veličina uzorka	Slučajni, reprezentativni uzorak od 1203 punoletna građana Republike Srbije, bez Kosova i Metohije.
Okvir uzorka	Teritorija biračkog mesta kao najpouzdanija registarska jedinica.
Odabir domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene – od početne tačke svaka druga kućna adresa u okviru biračkog mesta.
Odabir ispitanika u okviru domaćinstva	Slučajno uzorkovanje bez zamene – izbor ispitanika metodom „prvog rođendana“ u odnosu na dan anketiranja.
Istraživačka tehnika	<i>Licem u lice u okviru domaćinstva (F2F, face to face).</i>
Istraživački instrument	Upitnik od 123 varijable.

Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja, obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

Pol: muško (48%); žensko (52%)

Starost: 18-29 (19%); 30-39 (20%); 40-49 (14%); 50-59 (18%); 60 i više (29%).

Obrazovanje: završena osnovna škola ili manje (17%); škola za radnička zanimanja (9%); srednja škola (47%); viša škola ili fakultet (22%); učenik ili student (5%)

Zanimanje: poljoprivrednik (2%); domaćica (9%); NK ili PK radnik (6%); KV ili VK radnik (17%); tehničar (11%); učenik, student (7%); službenik (7%); stručnjak (12%); nezaposlen (10%); penzioner (17%); preduzetnik (2%)

Nacionalnost: srpska (86%); mađarska (5%); bošnjačka/muslimanska (2%); ostali (5%); odbija da se izjasni (2%)

REZIME

Istraživanje obavljeno između 18. i 25. septembra 2012. godine, tokom prvih nedelja rada nove Vlade, ukazuje na nastavak trendova iz prethodnih perioda: blizu polovine stanovništva podržava ulazak Srbije u EU i više od polovine protivi se učlanjenju u NATO.

1. BEZBEDNOST DRŽAVE SRBIJE

- **Ugroženost:** Nešto manje od polovine građana veruje da je bezbednost Srbije ugrožena. Za 45% ispitanih, bezbednost Srbije ugrožena je veoma ili uglavnom, što je na gotovo istom nivou u poređenju sa prošlom godinom. S druge strane, smanjio se broj onih koji misle da bezbednost Srbije nije ugrožena (sa 40% u 2011. na 34% u 2012. godini), jer se povećao broj neopredeljenih ili onih koji ne znaju odgovor, sa 16% na 21%.
- **Unutrašnje pretnje:** Primetno je da veliki broj ispitanih ne zna ili nema odgovor na ovo pitanje, njih 43%. Od ostalih, izdvojile su se tri ključne pretnje: ponašanje političara i loša vlast, kao najveći među njima (14%), korupcija i kriminal (12%) i ekonomski problemi (11.5%).
- **Spoljašnje pretnje:** Veliki je broj neopredeljenih (čak 59% ne zna odgovor na ovo pitanje), a među onima koji imaju stav o ovom pitanju, ubedljivo prevladuje mišljenje da, bezbednost Srbije od spoljnih faktora, najviše ugrožava politika NATO pakta i velikih sila (28%).
- **Države „prijatelji“ i „neprijatelji“:** Građane smo pitali i da nam kažu koje tri države predstavljaju najveću pretnju za bezbednost Srbije, kao i koje su tri države najveći prijatelji naše zemlje. Kao i prošle godine, na prvom mestu (kao pretnja za Srbiju) se nalaze SAD (43%), ali je do razlike u odnosu na 2011. godinu došlo na drugom mestu. Nemačka je sada na drugom mestu (25%), iza Albanije (24%), koja se prošle godine nalazila na drugom mestu. Kada je reč o najvećim prijateljima Srbije, rezultati su gotovo identični sa onim od pre godinu dana: građani kao najveće prijatelje vide Rusiju (47%), pa onda Grčku (23%) i Kinu (21%).
- **Odnos građana prema statusu KiM:** Skoro dve trećine (62%) misli da ne trebaju da priznaju KiM ni po koju cenu; a jedna petina da ga treba priznati. 11% smatra da priznanje može doći samo ukoliko to vodi ka članstvu u EU; svaki 11 građanin misli da Vlada treba da prizna nezavisnost KiM odmah, dok je 18% ispitanih neopredeljeno. Nešto više od trećine građana nezavisnost Kosova opaža kao pretnju za bezbednost Republike Srbije i kao pretnja po ličnu bezbednost Srba i drugih nealbanaca koji tamo žive (po 37% za svaku od ove 2 pretnje). Za 12% ispitanih, nezavisnost KiM uopšte nije pretnja po bezbednost, dok je 14% ispitanih bez stava ili ne zna odgovor.

2. ZA I PROTIV ČLANSTVA U EU

Neznatno manje od polovine ispitanih građana Srbije je za članstvo u EU (47%), dok je svaki treći građanin protiv (35%). **Broj evroskeptika se uvećao čak za 10% u odnosu na stanje iz juna 2012. godine** koje je zabeleženo u istraživanju Kancelarije za evropske integracije Vlade Srbije.¹ Broj evroskeptika se povećao na uštrb neopredeljenih, kojih ima 18%.

Ko je za, a ko protiv članstva u EU?

Najveći podržavaoci članstva u EU su:

- Znatno više zastupnika članstva u EU je među onima koji imaju 30 do 39 godina i među starijim građanima Srbije koji imaju više od 60 godina.
- Evrointegracije najviše podržavaju visoko obrazovani i oni sa završenom srednjom školom.
- Stanovnici Vojvodine i Centralne Srbije više podržavaju članstvo u EU, nego što se protive.
- Sa povećanjem primanja povećava se i podrška članstvu u EU. Više od polovine onih koji zarađuju više od 40.000 dinara su za članstvo u EU.
- Natprosečno visoku podršku pristupanju Srbije EU, daju glasači Demokratske stranke (70%) i Koalicije Preokret okupljene oko LDP-a (72%).

Najveći protivnici su:

- Neznatno više mladih starosti od 18 do 29 godina je protiv članstva u EU (42%) nego onih koji su za (41%). Među njima oni koji su još uvek učenici ili studenti više je onih koji se protive članstvu u EU. Svaki drugi učenik ili student (54%) je protiv članstva u EU, dok je svaki treći za članstvo u EU (36%).
- Protivnici članstva u EU su najzastupljeniji u glavnom gradu Srbije. U Beogradu je sličan udeo onih koji su za članstvo (41%) i onih koji su protiv (40%).
- 40% građana sa primanjima od 10 do 40 hiljada dinara i iznad 60 hiljada dinara je protiv članstva u EU. Među onima koji zarađuju više od proseka značajno je da nema neopredeljenih, te je značajno zastupljen deo onih koji su protiv.
- Najveći protivnici evrointegracijama Srbije su glasači Dveri (81%), a zatim slede glasači SRS-a (66%) i SNS-a (48%).

¹ Kancelarija za evropske integracije Vlade RS „Evropska orijentacije građana – trendovi“. Dostupno na: <http://www.seio.gov.rs/vesti.145.html?newsid=1281>.

Najviše neopredeljenih je među onima koji imaju od 40-49 godina, nisu završili ni osnovnu školu, žive u Beogradu i zarađuju ispod 10 hiljada dinara ili onima koji zarađuju prosečno od 40 do 60 hiljada dinara. Svaki peti ispitanik koji spada u ove grupe je neopredeljen (približno 20%).

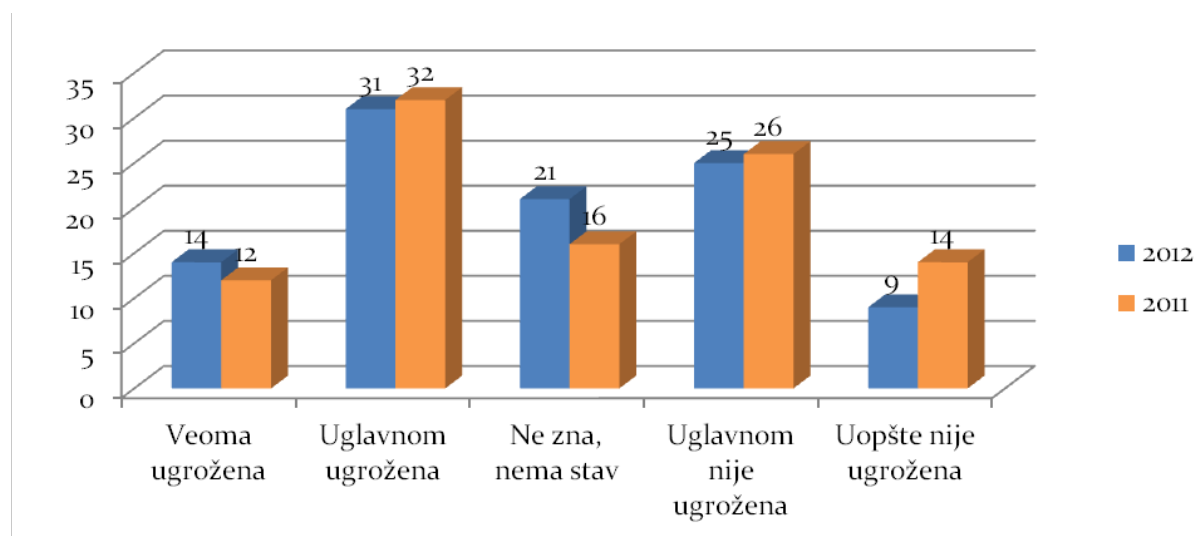
Dobici i gubici od članstva u EU

Ako Srbija uđe u EU, više građana očekuje da se poveća bezbednost države (44%), da se smanji opasnost od organizovanog kriminala (40%) i da se efikasnije sprovede borba protiv korupcije (44%). Što se tiče potencijalnih „gubitaka“ od članstva u EU, nešto više građana veruje da će izgubiti mogućnost da odlučuju o svojoj sudbini (41%), nego onih koji se ne slažu sa ovom ocenom (35%). Neznatno je manji broj onih koji veruju da bi Srbija osiromašila (34%) u odnosu na one koji se ne slažu sa ovom tvrdnjom (40%).

BEZBEDNOST

DRŽAVE SRBIJE

U kojoj meri je, po Vašem mišljenju, ugrožena bezbednost Srbije? (u %)

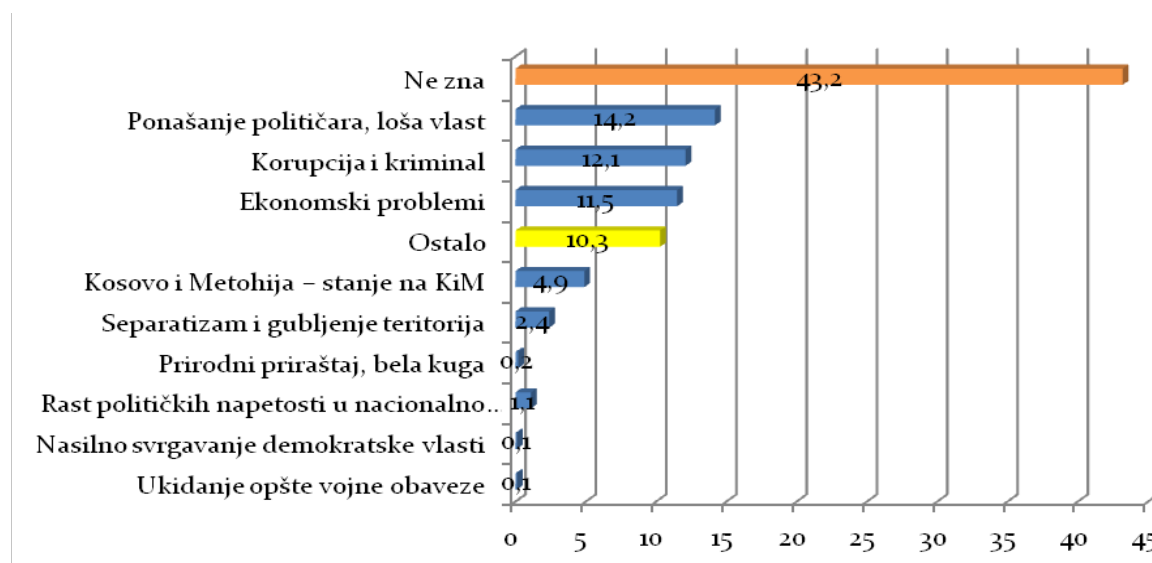

Nešto manje od polovine građana veruje da je bezbednost Srbije ugrožena. Za 45% ispitanih, bezbednost Srbije ugrožena je veoma ili uglavnom, što je na gotovo istom nivou u poređenju sa prošlom godinom. S druge strane, smanjio se broj onih koji misle da bezbednost Srbije nije ugrožena (sa 40% u 2011. na 34% u 2012. godini), jer se povećao broj neopredeljenih ili onih koji ne znaju odgovor, sa 16% na 21%.

Unutrašnje pretnje

Na ovo pitanje smo ostavili mogućnost da sami ispitanici upišu šta vide kao najveću pretnju „iznutra“. Primetno je da veliki broj ispitanih ne zna ili nema odgovor na ovo pitanje, njih 43%. Od ostalih, izdvojile su se tri ključne pretnje: ponašanje političara i loša vlast, kao najveći među njima (14%), korupcija i kriminal (12%) i ekonomski problemi (11.5%).

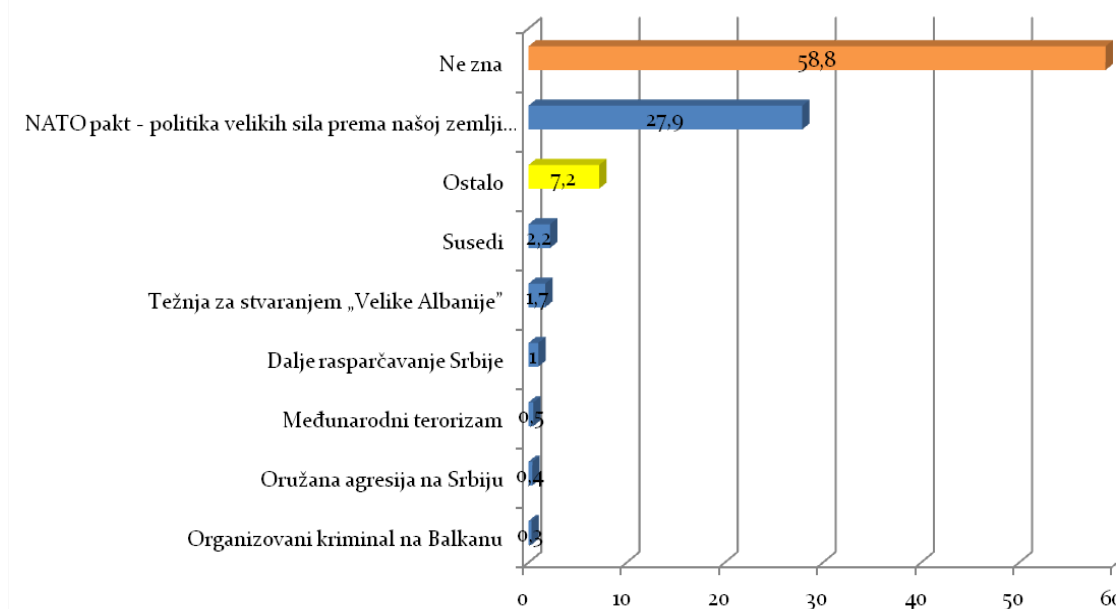
Grafikon: Šta to „iznutra“ ugrožava bezbednost Srbije? (u %)

Spoljne pretnje

Dva su ključna zaključka, kada je reč o najvažnijim faktorima koji „spolja“ ugrožavaju bezbednost Srbije. Prvi je, veliki broj neopredeljenih (čak 59% ne zna odgovor na ovo pitanje) i drugi, važniji, da kod onih koji imaju stav o ovom pitanju, ubedljivo prevladuje mišljenje da, bezbednost Srbije od spoljnih faktora, najviše ugrožava politika NATO pakta i velikih sila (28%). Oba nalazu nisu neočekivana, ali ona ujedno pokazuju dve važne stvari: prva je da veliki broj građana nema informacija ili nije u stanju da proceni spoljne bezbednosne izazove, a druga je da odnos sa NATO i uloga tog pakta u prošlosti i dalje čini ključnu liniju podela u javnosti, kada je reč o bezbednosnim pitanjima. Od eventualne modifikacije takvog odnosa, u velikoj meri zavisi i kreiranje bezbednosne politike.

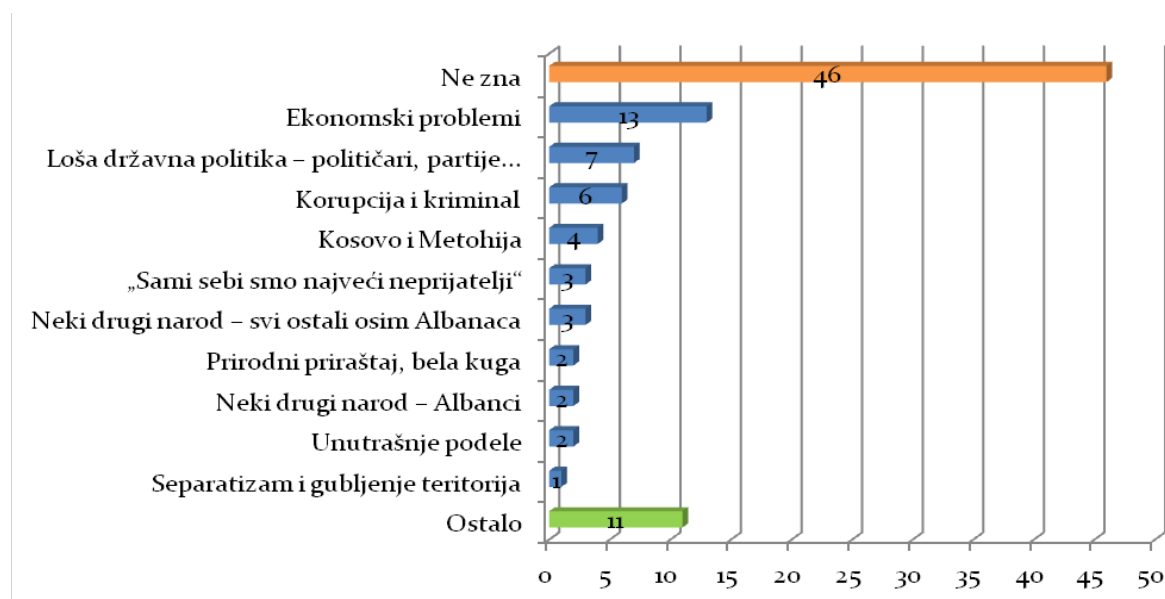
Grafikon: Šta to „spolja“ ugrožava bezbednost Srbije? (u %)

Bezbednost naroda kojem pripadaju

Skoro polovina ispitanika ne zna ili nema stav o tome (46%); dok se više od ostalog izdvajaju ekonomski problemi (13%). Takav rezultat je očekivan imajući u vidu ekonomski i finansijski momenat u zemlji. Svi ostali faktori su ispod 10%, a više od ostalog se izdvajaju loša državna politika (7%) i korupcija i kriminal (6%).

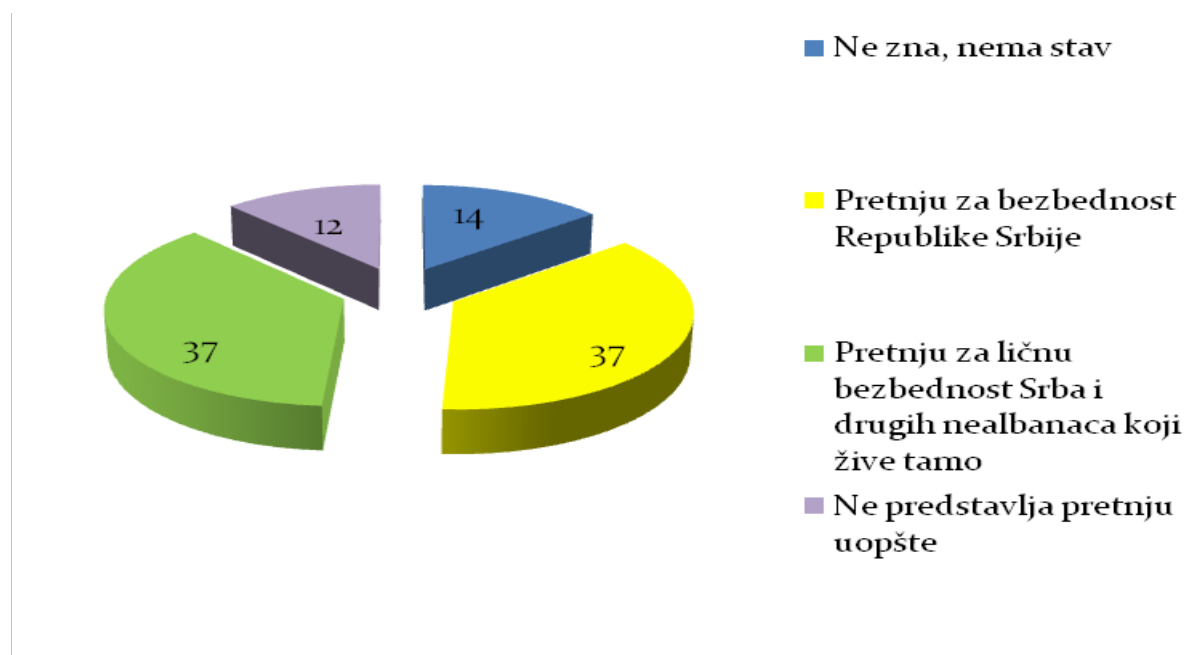
Grafikon: Šta predstavlja glavnu pretnju po bezbednost naroda kome pripadate? (u %)

Odnos građana prema statusu KiM

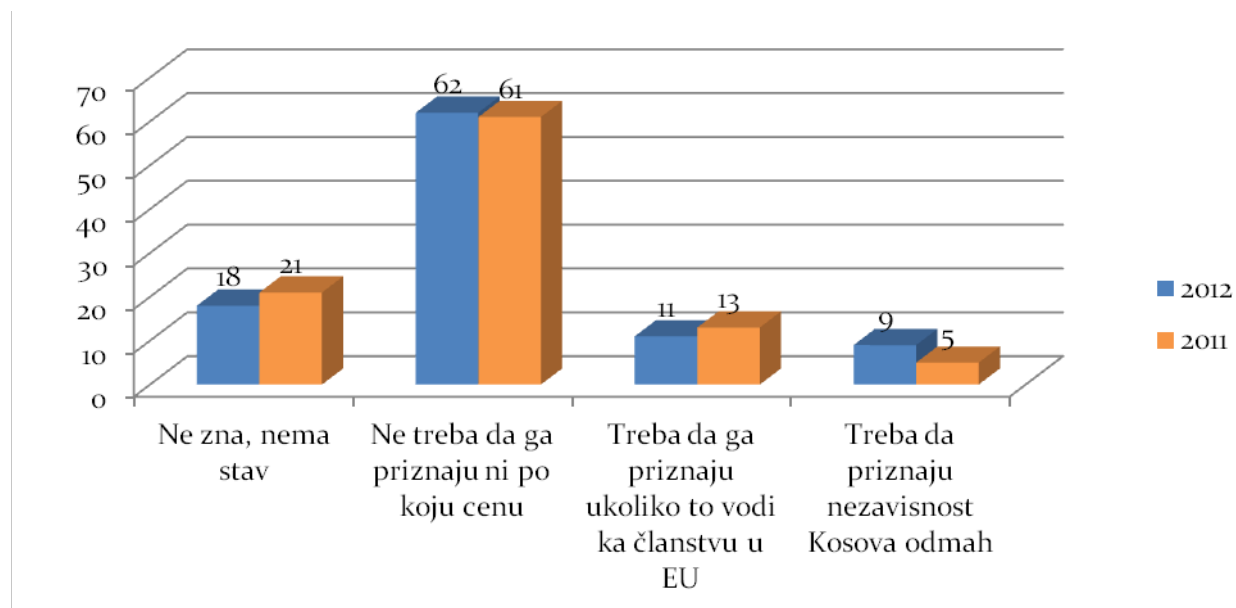
Na pitanje šta trenutno za njih predstavlja nezavisnost KiM, ujednačen broj građana (po 37%) odgovorio je da je to pretnja za bezbednost Republike Srbije odnosno da je nezavisnost KiM pretnja po ličnu bezbednost Srba i drugih nealbanaca koji tamo žive. Za 12% ispitanih, nezavisnost KiM uopšte nije pretnja po bezbednost, dok je 14% ispitanih bez stava ili ne zna odgovor.

Grafikon: Nezavisnost KiM trenutno za Vas predstavlja...? (u %)

Kako građani vide potencijalna rešenja za situaciju na KiM, odnosno kako Vlada Republike Srbije treba da se odnosi prema tom pitanju? Tu, pre svega, mislimo na odnos prema kosovskoj nezavisnosti. Skoro dve trećine (62%) misli da ne trebaju da priznaju KiM ni po koju cenu; 11% smatra da priznanje može doći samo ukoliko to vodi ka članstvu u EU; svaki 11 građanin misli da Vlada treba da prizna nezavisnost KiM odmah, dok je 18% ispitanih neopredeljeno. Nema bitnijih odstupanja u odnosu na rezultate iz 2011, osim što se i dalje smanjuje broj onih koji misle da nezavisnost odmah treba priznati – sa 9% na 5%.

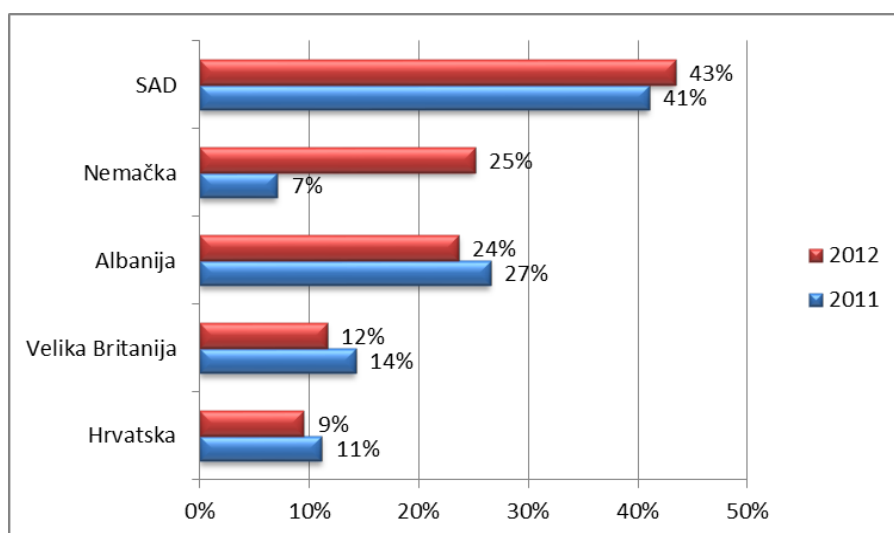
Grafikon: Kada je u pitanju nezavisnost KiM, vlasti Republike Srbije...? (u %)

Države prijatelji i neprijatelji

Građane smo pitali i da nam kažu koje **tri države predstavljaju najveću pretnju za bezbednost Srbije**, kao i koje su tri države najveći prijatelji naše zemlje. Kao i prošle godine, na prvom mestu (kao pretnja za Srbiju) se nalaze SAD (43%), ali je do razlike u odnosu na 2011. godinu došlo na drugom mestu. Nemačka je sada na drugom mestu (25%), iza Albanije (24%), koja se prošle godine nalazila na drugom mestu, odmah iza SAD. I ovo je dokaz da je mnjenje u Srbiji „reagovalo“ na događaje u poslednjih godinu dana, a koji se, pre svega, ogledaju u restriktivnijim zahtevima koje su nemački zvaničnici iznosili u procesu rešavanja kosovskog problema.

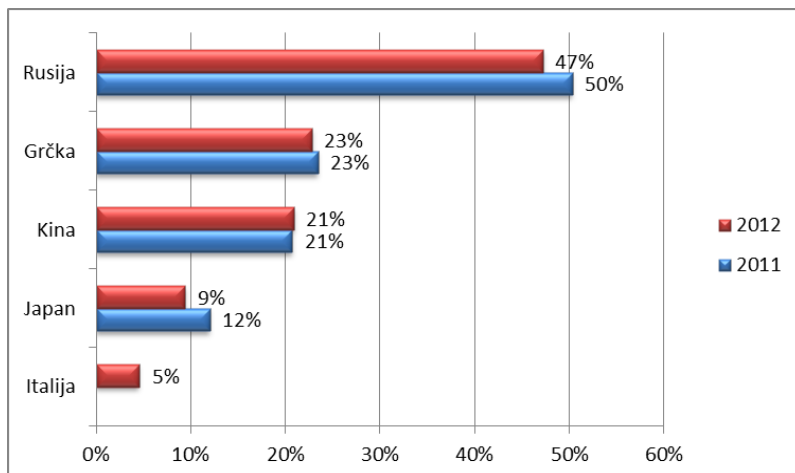
Grafikon: Koje zemlje predstavljaju najveće pretnje po bezbednost Srbije?

Kada je reč o **najvećim prijateljima Srbije**, rezultati su gotovo identični sa onim od pre godinu dana: građani kao najveće prijatelje vide Rusiju (47%), pa onda Grčku (23%) i Kinu (21%). Kada se ovi stavovi pak uprede sa pitanjima koja su postavljena u okviru junskog istraživanja Kancelarije za evropske integracije o zemljama koje najviše pomažu Srbiju donacijama, rang lista je drugačija² - Rusija zauzima tek treće mesto. Na prvom mestu je EU (57%), zatim slede Japan (21%), Rusija (19%) i Norveška (16%). U istom istraživanju građani su upitani da izaberu model zemlje u kojoj bi voleli da žive. Na prvom mestu je Švajcarska sa 28%, slede sa sličnim procentom glasova „najveći prijatelj država“ Rusija (18%) i jedan od „najvećih neprijatelja“, Nemačka sa 16%.

² Kancelarija za evropske integracije Vlade RS „Evropska orijentacije građana – trendovi“ dostupno na: <http://www.seio.gov.rs/vesti.145.html?newsid=1281>

Grafikon: Koje tri države su najveći prijatelji Srbije?

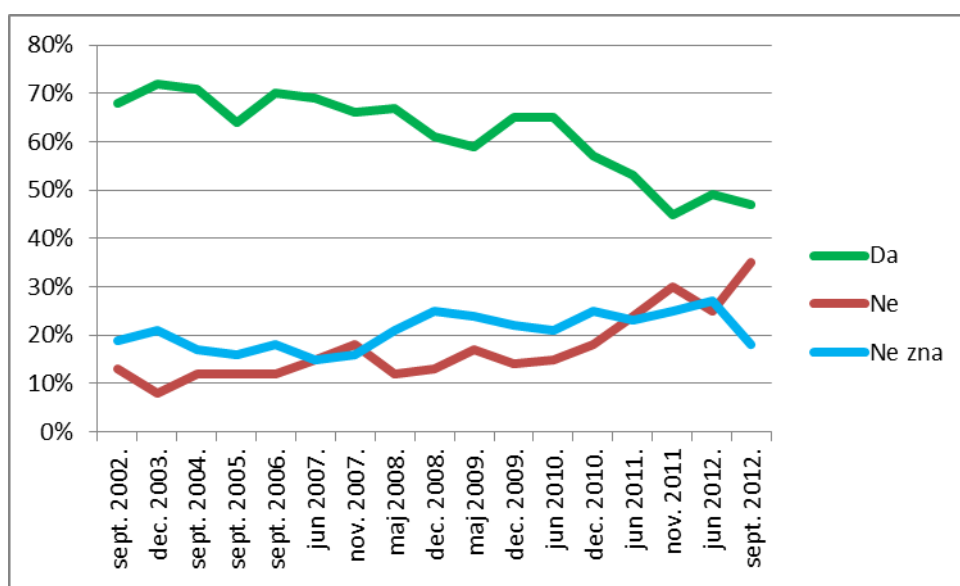

BEZBEDNOST I INTEGRACIJE

Za i protiv članstva u EU

Neznatno manje od polovine ispitanih građana Srbije je za članstvo u EU (47%), dok je svaki treći građanin protiv (35%). **Broj evroskeptika se uvećao čak za 10% u odnosu na stanje iz juna 2012. godine** koje je zabeleženo u istraživanju Kancelarije za evropske integracije Vlade Srbije.³ Broj evroskeptika se povećao na uštrb neopredeljenih, kojih ima 18%. Ovi trendovi su vidljivi i u odnosu na nalaze istraživanja koje je BCBP obavio u aprilu prošle godine.

Grafikon: Opređenje za i protiv ulaska u EU 2002-2012.

Ko je za, a ko protiv članstva u EU?

Najveći podržavaoci članstva u EU su:

- Znatno više zastupnika članstva u EU je među onima koji imaju 30 do 39 godina i među starijim građanima Srbije koji imaju više od 60 godina.
 - Polovina ispitanika rođenih između 1972. i 1982. godine je za članstvo u EU (54%), dok je nešto manje od trećine ovih generacija protiv (28%). Ovo se može objasniti time da je članstvo u EU bila alternativa Miloševićevom režimu koji je obeležio svesni period odrastanja ovih generacija. Ove generacije su i okosnica radno sposobnog stanovništva, te je verovatno da dalje napredovanje u karijeri i životne prilike dalje napredovanje u karijeri očekuju kojoj je bitno da na početku karijere bile i najzastupljeniji učesnici studentskih i opozicionih protesta protiv

³ Kancelarija za evropske integracije Vlade RS „Evropska orijentacije građana – trendovi“ dostupno na: <http://www.seio.gov.rs/vesti.145.html?newsid=1281>

Miloševićeve vlasti. Zanimljivo, značajno više pobornika članstva Srbije u EU nego protivnika je i među onima koji imaju više od 60 godina. Neznatno više od polovine ispitanika rođenih pre 1952. godine (51%) je za članstvo, a 33% protiv.

- Neznatno više podržavaoca pristupanja Srbije EU je i među onima koji imaju od 40 do 60 godina.
 - U generaciji rođenoj između '72. i '62. godine, 43% je za, svaki treći građanin je 35%. Među generacijama rođenim između '62. godine i '52. godine, još je veća podeljenost: 43% su za članstvo u EU, a 40% je protiv.
- Evrointegracije najviše podržavaju visoko obrazovani i oni sa završenom srednjom školom.
 - Približno svaki drugi građanin i građanka sa diplomom fakulteta ili više škole (53%) ili završenom srednjom školom (49%) je za članstvo u EU. Protiv članstva je približno svaki treći građanin sa univerzitetskom diplomom (31%) ili diplomom srednje škole (30%).
- Stanovnici Vojvodine i Centralne Srbije više podržavaju članstvo u EU, nego što se protive. Polovina Vojvođana (50%) je za, a svaki treći je protiv članstva u EU (35%). Približno polovina stanovnika Centralne Srbije takođe podržava članstvo u EU (48%), a svaki treći stanovnik/ca ovog dela Srbije je protiv (34%).
- Više od polovine onih kojim zarađuju više od 40 000 dinara su za članstvo u EU. Sa povećanjem primanja povećava se i podrška članstvu u EU, pa tako 63% onih koji zarađuju više od 100,000 dinara je za članstvo, 60% onih koji primaju od 60, 000 do 100, 000 dinara, i 58 % onih koji zarađuju između 40,000 i 60,000 dinara. Polovina onih koji mesečno primaju od 20,000 do 40,000 je za pristupanje EU (51%, dok je neznatno manje od polovine onih koji zarađuju ispod 20,000 za članstvo u EU (46%).
- Natprosečno visoku podršku pristupanju Srbije EU, daju glasači Demokratske stranke (70%) i Koalicije Preokret okupljene oko LDP-a (72%). Više pobornika pristupanju EU nego protivnika je i među glasačima URS-a (53%), Koalicije SPS-PUPS-JUL (51%), stranki nacionalnih manjina (50%), pa čak i među glasačima DSS, jedine stranke koja je otvorena zastupala odustajanje od pristupanja članstvu u EU (49%). Ipak kod ovih stranaka je zastupljenost onih koji se protive članstvu u EU približno visoka. Zanimljivo je da među evroskepticima ima više glasača URS-a (43%) i stranki nacionalnih manjina (42%) od glasača okupljenih oko Koalicije SPS-PUPS-JUL (36%) ili glasača DSS-a (29%).

Najveći protivnici članstvu u EU su:

- Neznatno više mladih starosti od 18 do 29 godina je protiv članstva u EU (42%) nego onih koji su za (41%). Među njima oni koji su još uvek učenici ili studenti više je onih koji se protive članstvu u EU.
 - Svaki drugi učenik ili student (54%) je protiv članstva u EU, dok je svaki treći za članstvo u EU (36%).
- Protivnici članstva u EU su najzastupljeniji u glavnom gradu Srbije. U Beogradu je sličan udeo onih koji su za članstvo (41%) i onih koji su protiv (40%).

- 40% građana sa primanjima od 10 do 40 hiljada dinara i iznad 60 hiljada dinara je protiv članstva u EU. Među onima koji zarađuju više od proseka značajno je da nema neopredeljenih, te je značajno zastupljen deo onih koji su protiv. Najviše protivnika je među onima koji zarađuju natprosečno, više od 100 hiljada dinara (39%). Zanimljivo je napomenuti da je najmanje protivnika članstvu među onima koji zarađuju između 40,000 i 60,000 dinara – „tek“ svaki peti građanin prosečnih primanja u Srbiji je protiv članstva u EU (18%).
- Najveći protivnici evrointegracijama Srbije su glasači Dveri (81%), a zatim slede glasači SRS-a (66%) i SNS-a (48%). U ovim strankama je manje onih koji podržavaju pristupanje EU nego protivnika: svaki treći glasač SNS-a (37%), i tek 17% glasača SRS-a i 12% glasača Dveri.

Neopredeljeni po pitanju članstva u EU su:

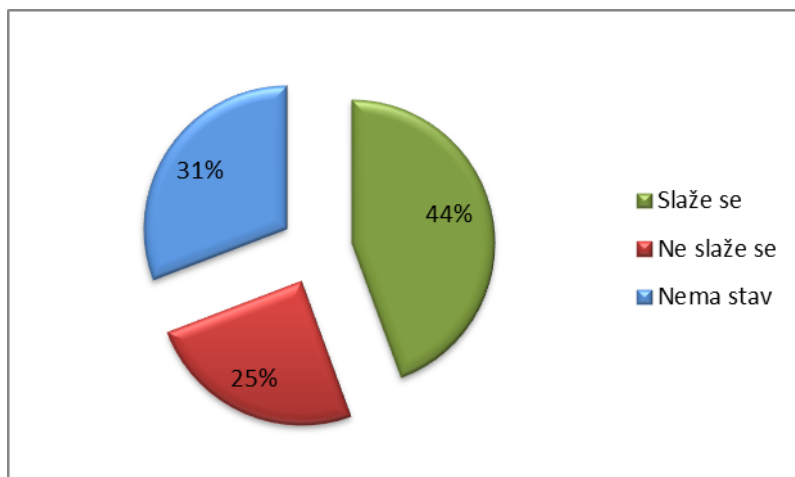
- Najviše neopredeljnih je među onima koji imaju od 40- 49 godina. Svaki peti ispitanik rođen između '72. i '62. godine je odbio da se izjasni da li su za ili protiv članstva (22%).
- Svaki peti građanin bez završene škole je neopredeljen ili odbio da odgovori na ovo pitanje (23%).
- Najviše neopredeljenih je u Beogradu, čak svaki peti Beograđanin/ka (20%). Najmanje neopredeljenih je u Vojvodini (14%).
- Najviše neopredeljenih je među onima koji zarađuju ispod 10 hiljada dinara i onima koji zarađuju prosečno od 40 do 60 hiljada dinara. Svaki peti ispitanik u ovim grupama je izabrao ovu opciju.
- Najviše neopredeljenih je među glasačima DSS-a (23%), a najmanje među glasačima Dveri (6%) i stranaka nacionalnih manjina (8%).

Kako građani doživljavaju EU?

Dobiti od članstva

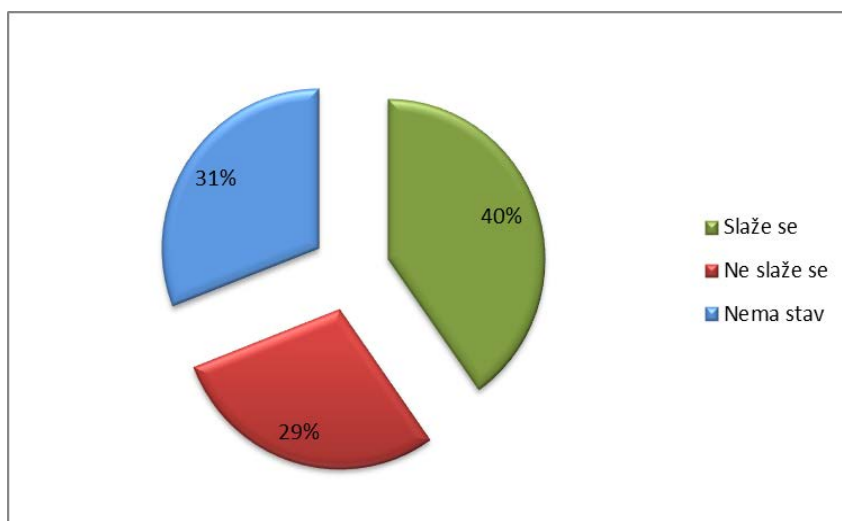
- Ako Srbija uđe u EU, više građana očekuje da se poveća bezbednost države (44%), da se smanji opasnost od organizovanog kriminala (40%) i da se efikasnije sprovede borba protiv korupcije (44%).

Grafikon: Ako Srbija uđe u EU, to će povećati njenu bezbednost.

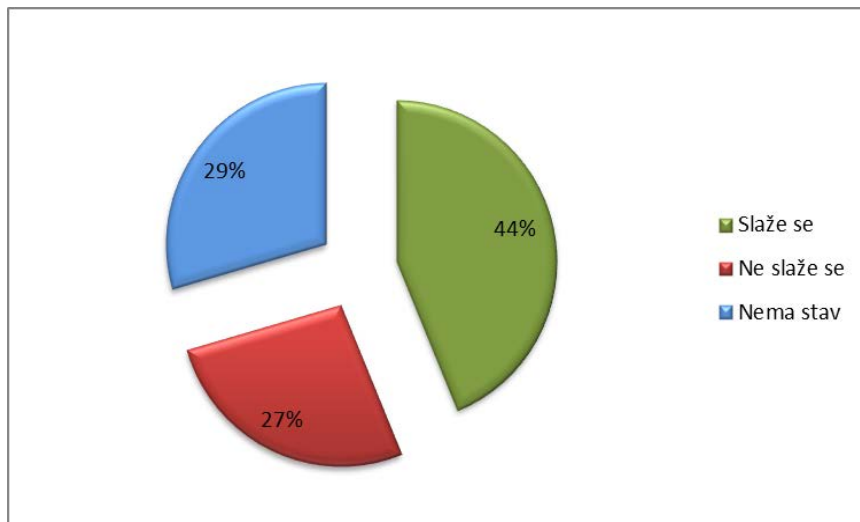

- Četvrtina građana (25%) ne veruje da bi bezbednost države bila povećana, a sličan je i udeo onih koji sumnjaju u mogućnosti EU u borbi protiv korupcije (27%). Približno svaki treći građanin ne veruje u moć EU da smanji organizovani kriminal u Srbiji (29%).

Grafikon: Ako Srbija uđe u EU, to će umanjiti opasnost od organizovanog kriminala.

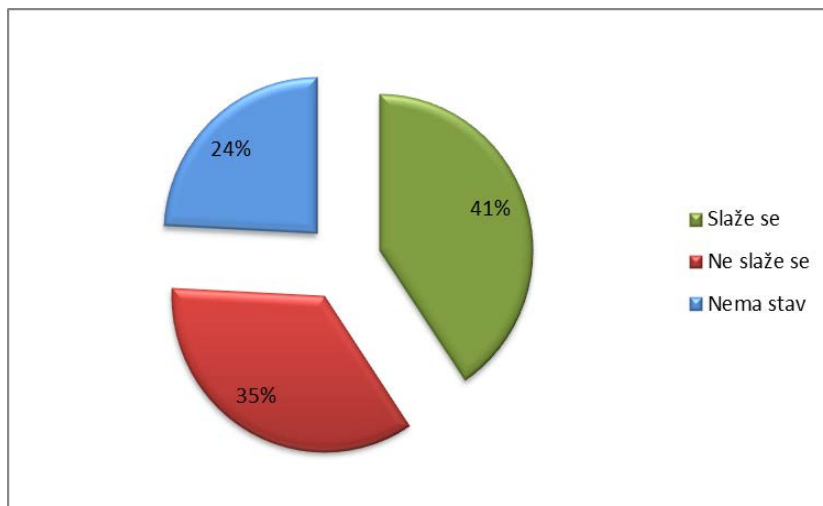
Grafikon: Ako Srbija uđe u EU, to će doprineti suzbijanju korupcije.

Gubici od članstva

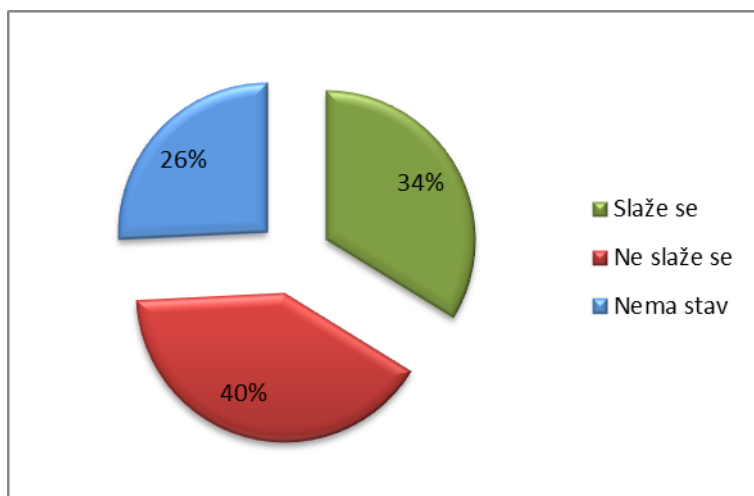
- Što se tiče potencijalnih „gubitaka“ od članstva u EU, nešto više građana veruje da će izgubiti mogućnost da odlučuju o svojoj sudbini (41%), nego onih koji se ne slažu sa ovom ocenom (35%).

Grafikon: Ako Srbija uđe u EU, to će umanjiti mogućnost da građani odlučuju o svojoj sudbini.

- Neznatno je manji broj onih koji veruju da bi Srbija osiromašila (34%) u odnosu na one koji se ne slažu sa ovom tvrdnjom (40%). Ovo se može tumačiti i učestalim izveštavanjem domaćih medija drastičnim merama štedenja koje su uvedene članicama EU koje su zapale u dužničku krizu, poput Grčke, Španije i Portugalije u kontekstu ekonomske krize.

Grafikon: Ako Srbija uđe u EU, to će je dodatno osiromašiti.

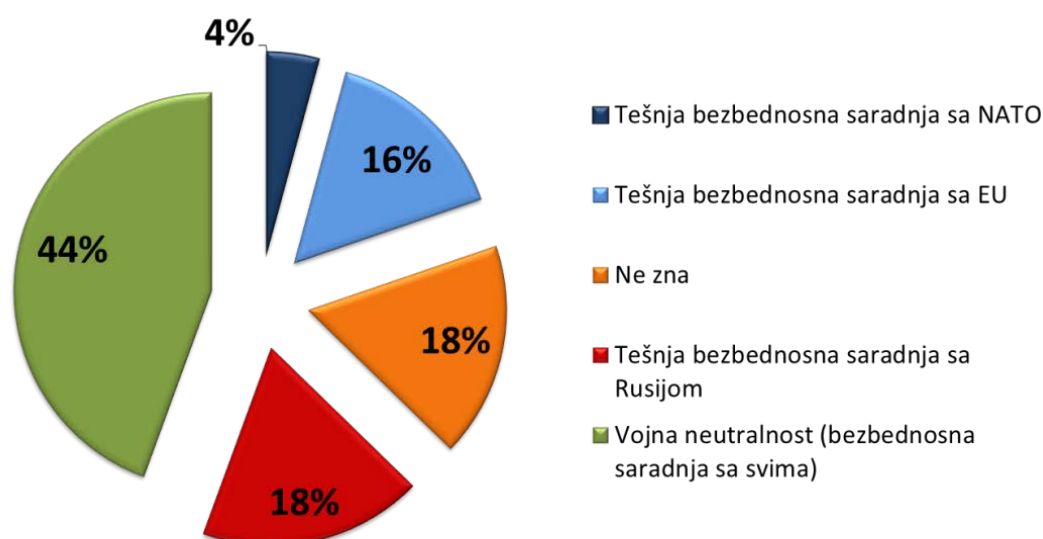

SRBIJA IZMEĐU NATO I RUSIJE

Vojna neutralnost

Česta tema u ovdašnjoj javnosti je pitanje, šta je najbolje za bezbednost Srbije, odnosno kakva treba da bude državna bezbednosna politika. Na političkoj sceni svaka od opcija ima jednog ili više zagovornika - jedni su za što skoriji ulazak u NATO, drugi za vojnu neutralnost, a treći za što čvršću saradnju sa Rusijom. Šta građani misle o tome? Njihova razmišljanja su na tragu onoga što i je zvanični stav, a to je da je za Srbiju najbolje da ostane vojno neutralna tako, misli 44% ispitanih. Iza toga sledi, saradnja sa Rusijom (18%) odnosno zemljama EU (16%). NATO se od svih ponuđenih opcija nalazi na poslednjem mestu i samo 4% građana veruje da je to najbolja bezbednosna opcija za Srbiju. Važno je pomenuti i da nešto manje od petine populacije (18%) ne zna ili nema stav o ovom pitanju.

Grafikon. Šta je najbolje za bezbednost Srbije? (u %)

Kada obratimo pažnju na uticaj sociodemografskih varijabli na ovakav rezultat, vidimo da **pol, obrazovanje i starost** ispitanika nemaju značajnijeg uticaja. Što se tiče političkog opredeljenja zanimljivo je da glasači svih stranaka vojnu neutralnost smatraju najboljim spolnopolitičkim rešenjem. Čak i glasači Preokreta (njih 38%) misle tako i tek na drugo mesto stavljaju tešnju bezbednosnu saradnju sa NATO (24%). Podrška ovoj opciji među glasačima svih drugih partija je manja od 10%.

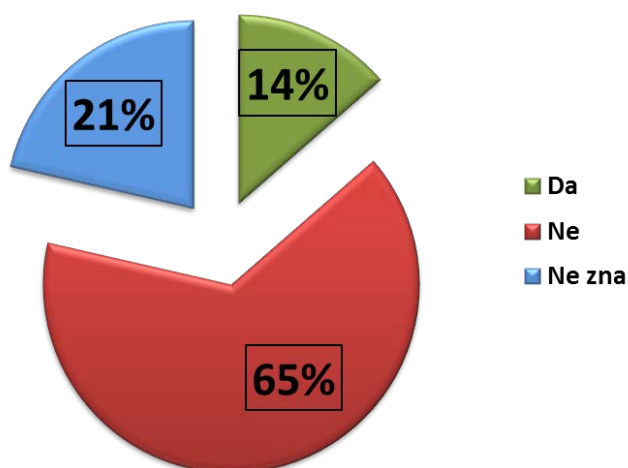
Nacionalna pripadnost, takođe, ima izvesnog uticaja, tako je npr. za građane Srbije mađarske nacionalnosti preferirana opcija „Tešnija bezbednosna saradnja sa EU“ (45,5%), dok je kod Bošnjaka situacija veoma zanimljiva jer podjednak broj (38,5%) je za vojnu neutralnost i za tešnju bezbednosnu saradnju sa EU. Takođe važno je istaći i to da se u ovoj grupi nalazi i znatan broj onih koji su za tešnju saradnju sa NATO (15%).

Visina primanja ima uticaja ali samo u grupi onih koji imaju izuzetno visoka primanja (preko 100000 dinara po članu domaćinstva). Oni se od ostatka populacije razlikuju i po težnji za tešnjom saradnjom sa EU (44%) i NATO (33%). U ovoj kategoriji nema nijednog ispitanika koji tešnju saradnju sa Rusijom vidi kao dobar spoljnopolitički izbor.

Stav prema NATO

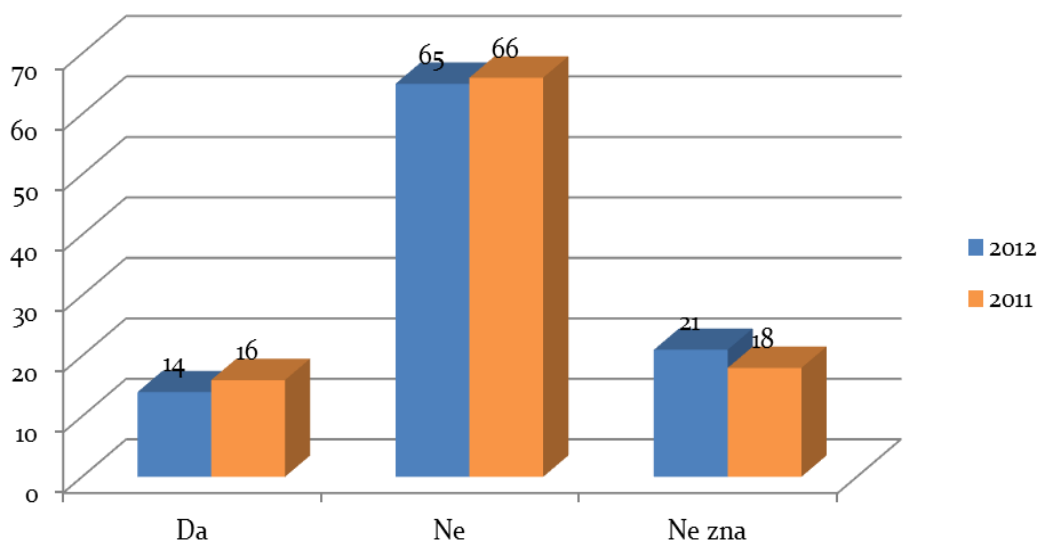
Nema bitnijih odstupanja u odnosu na uspostavljene trendove i kada je reč o odnosu javnog mnjenja prema potencijalnom članstvu u NATO paktu. Skoro dve trećine (65%) je protiv, 14% „za“, a 21% nije opredeljeno.

Grafikon: Da li bi Srbija trebalo da postane članica NATO? (u %)

Ovakav rezultat nije iznenađenje i u skladu je sa našim prošlogodišnjim istraživanjem ali i sa istraživanjima drugih. U odnosu na prošlogodišnje istraživanje, blago je porastao broj neopredeljenih i blago je pao procenat onih koji bi ovakvu odluku podržali (sa 16% na 14%). Važno je napomenuti da je početkom 2010, prema istraživanju Medijum Galupa podrška tada iznosila 21%. Stoga, možemo zaključiti da je podrška NATO u Srbiji na niskom nivou i da konstantno, blago, dodatno opada.

Grafikon: Da li bi Srbija trebalo da postane članica NATO? (u %)

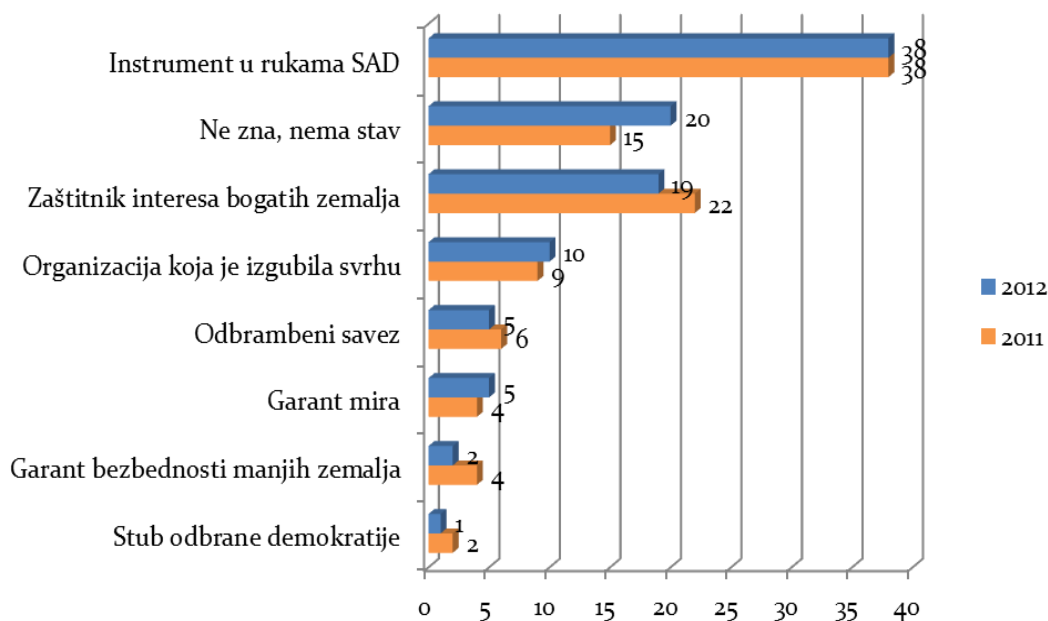

Kada obratimo pažnju na uticaj sociodemografskih varijabli na ovakav rezultat, vidimo da kao i na prethodno pitanje pol i starost ispitanika nemaju značajnijeg uticaja. Što se tiče obrazovanja iako u grupi ispitanika sa završenom višom školom ili fakultetom ima nešto više onih koji podržavaju ulazak u NATO, ipak tu ne postoji statistički značajna razlika. Zanimljiv nalaz predstavlja rezultat da čak 46% onih koji sebe smatraju dobitnicima tranzicije misle i da bi Srbija trebala da postane članica NATO, mada je među njima visok procenat (38%) i onih koji se tome protive. Kada su u pitanju politička opredeljenja nije iznenađenje da jedino **glasači Preokreta** većinski smatraju da Srbija treba da postane deo NATO pakta. Što se tiče nacionalne pripadnosti građani Srbije **mađarske nacionalnosti kao i Bošnjaci** u većini jesu za ulazak u NATO. Ono što je zanimljiv podatak ove godine je da je podrška ulasku u NATO pakt kod Mađara blago opala sa (48% na 45,5%) dok je kod Bošnjaka opala za čitavih 23% (sa 73% na 50%). Zanimljivo je da podrška NATO paktu raste kako rastu primanja, ali ipak jedino građani sa najvišim primanjima većinski smatraju da Srbija treba da postane deo NATO pakta.

Deo razloga za protivljenje ulasku Srbije u NATO, možemo da pronađemo i među odgovorima na pitanje **šta za građane predstavlja ova institucija?** Osim neopredeljenih (a njih je petina), izdvojila su se dva odgovora: skoro dve petine ispitanih kaže da je NATO instrument u rukama SAD i svaki peti je mišljenja da je ova institucija zaštitnik interesa bogatih zemalja. Za svakog desetog ispitanika, NATO je izgubio svrhu; po 5% tvrdi da je to odbrambeni savez i garant mira. Ostali odgovori su na nivou statističke greške.

Zanimljivo je da su ovogodišnji rezultati dobijeni skoro identični sa onima od prošle (isti je raspored, jedino je ove godine malo više neodlučnih)

Grafikon: Šta je NATO za Vas? (u %)

Iako broj onih koji NATO vide kao odbrambeni savez među glasačima većine stranaka ne prelazi 10%, to naravno nije slučaj i sa Preokretom čiji skoro svaki treći glasač u NATO paktu vidi na prvom mestu odbrambeni savez.

Nacionalna pripadost i na ovom pitanju igra začajnu ulogu, naime 28% **Mađara** i 22% **Bošnjaka** koji žive u Srbiji u NATO paktu vide garanta mira dok je kod svih ostalih taj procenat manji od 4,2%. Ipak, važno je napomenuti da u isto vreme 28% Mađara i svaki treći Bošnjak vide ovaj vojni savez isključivo kao instrument u rukama SAD, odnosno kao zaštitnika interesa bogatih zemalja.

Kao i do sada, kategorija ljudi sa **najvišim primanjima** se po odgovorima i na ovo pitanje razlikuje od ostatka populacije, naime iako svaki treći u NATO vidi instrument u rukama SAD, veoma je visok procenat onih za koje je NATO isključivo kao odbrambeni savez (22%), ali i onih za koje je stub odbrane demokratije i garant bezbednosti manjih zemalja - po 11%.

Kada analiziramo stavove ispitanika o mogućim posledicama ulaska u NATO, zaključujemo da veliki broj ne zna ili nema stav o tom pitanju (između 22% i 26%) ili pripadaju grupi onih koji se nalaze na „sredini“ („niti se slažu, niti se ne slažu“). To nam sugerise i manjak informacija, ali i veliku dozu rezervisanosti i neopredeljenosti, kada je o ovoj temi reč. Najveći procenat beležimo kod tvrdnje da će ulazak u NATO dovesti do gubitka nezavisnosti Srbije, sa čim se slaže 46% građana. Čak 41% veruje da to može da bude „inicijalna kapisla“ za uvlačenje Srbije u sukobe sa drugim zemljama i povećanje opasnosti o terorizmu. Najviše ambivalentnosti

beležimo kod tvrdnje da će ulazak u NATO modernizovati Vojsku Srbije, gde je ujednačen broj protivnika i onih koji veruje u takvu vrstu koristi.

Tabela: Stav ispitanika prema posledicama ulaska u NATO (u %)

Ukoliko Srbija uđe u NATO...	Ne zna, nema stav	Uopšte se ne slaže	Uglavnom se ne slaže	Niti se slaže, niti se ne slaže	Uglavnom se slaže	Potpuno se slaže
... to će dovesti do gubitka njene nezavisnosti	22	13	7	12	11	35
... to će uvući Srbiju u sukobe sa drugim zemljama i povećati opasnost od terorizma	23	14	8	14	13	28
... to će umanjiti opasnost od spoljnih napada	24	22	12	17	13	12
... to će modernizovati Vojsku Srbije	24	19	9	20	14	14
... to će pomoći da vojna industrija više radi i izvozi	26	21	9	21	13	10

Interesantno je da se skoro svaki treći ispitanik ne slaže sa tvrdnjama da članstvo u NATO donosi smanjenje opasnosti od spoljnih napada (33%) i da bi to moglo biti od koristi za vojnu industriju (30%), što zagovornici atlanskih integracija često navode kao izvesnu korist od članstva u NATO.

Neizostavno je da na percepciju NATO pakta dosta utiče i NATO bombardovanje iz 1999. godine. To vidimo i kroz distribuciju odgovora na pitanje šta bi NATO morao da uradi da bi se poboljšali odnosi između Srbije i tog saveza. Trećina navodi da je to plaćanje ratne odštete; 23% kaže da trebaju da prestanu sa intervencijama u drugim zemljama; 15% je izjavilo da trebaju da upute javno izvinjenje za bombardovanje, dok je svaki deseti na stanovištu da ne trebaju da intervišu u drugim zemljama bez prethodnog odobrenja UN.

Grafikon: Šta bi NATO morao da uradi da bi se poboljšali odnosi između Srbije i tog saveza?

Veoma je zanimljiv nalaz da je za većinu ispitanika važnije da NATO pakt prestane da interveniše u drugim zemljama nego da se javno izvini za bombardovanje (prošle godine drugoplasirani odgovor), što bi moglo da ukazuje da negativan stav prema NATO paktu ne određuje samo ono što se nama desilo 1999. godine već umnogome i ono što ovaj vojni savez i danas čini.

I na ovom pitanju nacionalna pripadnost ima izvesan uticaj, pa tako **Mađari** (33%) i **Bošnjaci** (20%) za razliku od ostalih smatraju podjednako važnim i plaćanje ratne odštete i prestanak intervenisanja u drugim zemljama.

Paralelno sa traganjem za najoptimalnijim odnosom Srbije i NATO, ide i debata o **kvalitetu vojnih odnosa** koje Srbija treba da ima sa Rusijom. Mi smo postavili i par pitanja o tome kako bi jačanje vojnih odnosa sa Rusijom moglo da utiče na neke od važnih bezbednosnih aspekata Srbije. Skoro polovina je na stanovištu da jačanje ovih odnosa neće dovesti do gubitka nezavisnosti Srbije. Blizu polovine populacije se slaže sa tvrdnjama da će takvi odnosi da modernizuju Vojsku Srbije, kao i da će to pomoći domaćoj vojnoj industriji da više radi i izvozi i da će joj omogućiti bolje reagovanje u vanrednim situacijama.

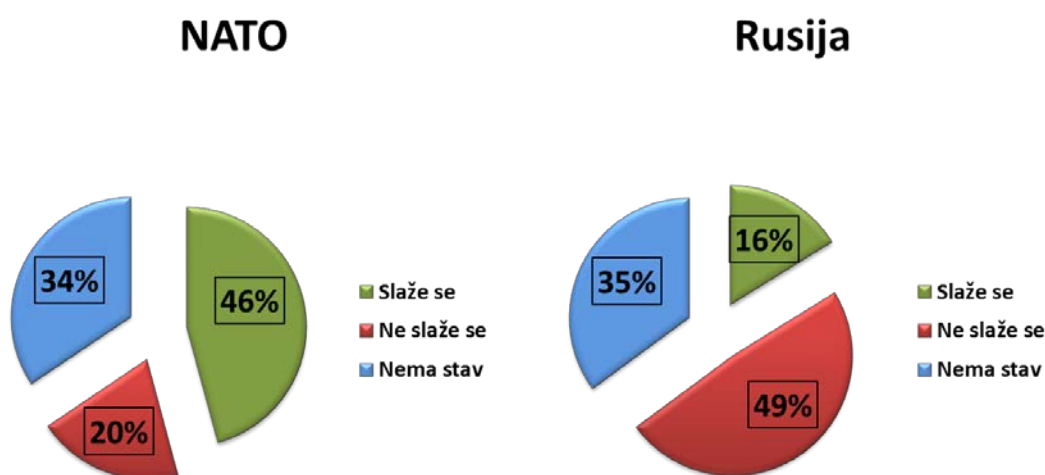
Tabela: Stav ispitanika prema jačanju vojnih odnosa sa Rusijom (u %):

Ukoliko Srbija ojača vojne odnose sa Rusijom...	Ne zna, nema stav	Uopšte se ne slaže	Uglavnom se ne slaže	Niti se slaže, niti se ne slaže	Uglavnom se slaže	Potpuno se slaže
... to će dovesti do gubitka njene nezavisnosti	20	34	15	15	9	7
... to će umanjiti opasnost od spoljnih napada	20	13	12	17	21	17
... to će modernizovati Vojsku Srbije	20	7	8	17	25	23
... to će pomoći da vojna industrija više radi i izvozi	20	9	6	18	25	22
... to će omogućiti bolje reagovanje VS u vanrednim situacijama	23	7	6	18	23	23

Između NATO i Rusije

Na sledećim stranama ćemo pokušati da direktno uporedimo stavove građana Srbije o konkretnim koristima i manama priključenja u NATO, odnosno jačanja vojnih odnosa sa Rusijom.

Grafikon: Ukoliko Srbija uđe u NATO/ojača vojne odnose sa Rusijom, to će dovesti do gubitka njene nezavisnosti

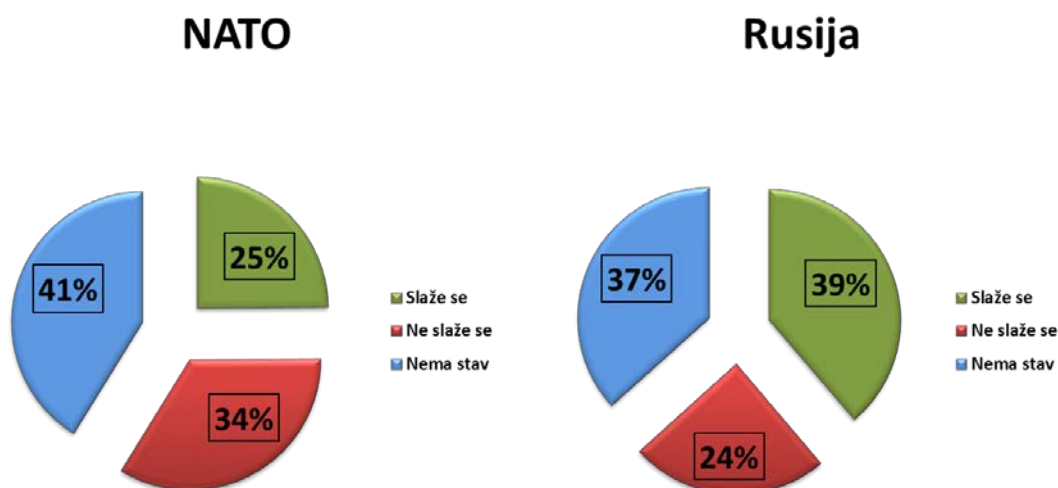
Veoma je važno napomenuti da iako su pitanja slična ona se ipak ne odnose na istu stvar, sa jedne strane imamo **ulazak** u NATO pakt a sa druge ipak "samo" **jačanje vojne saradnje**. Možda zbog toga a možda i zbog nečeg drugog tek Rusija se opaža kao skoro 3 puta manja opasnost od NATO pakta (16% naspram 46%).

Iako **pol**, **starost** i **obrazovanje** nemaju značajnijeg uticaja, niz sociodemografskih varijali ostvaruje izvesan uticaj, tako:

- Većina građana Srbije koji sebe vide kao **dobitnika tranzicije** (31%) ne smatra da bi ulazak u NATO ugrozio nezavisnost Srbije dok gubitnici tranzicije misle upravo suprotno, čak njih 55% u NATO paktu vidi pretnju po nezavisnost.
- Da NATO ne predstavlja pretnju po nezavisnost Srbije, smatra 48% **glasača Preokreta**, 40% glasača stranaka nacionalnih manjina i 35 procenata glasača koalicije oko DS (kada su ovi glasači u pitanju važno je navesti da među njima i najviše neopredeljenih 22% ali i 30% onih koji u NATO paktu vidi pretnju po nezavisnost). Kada je u pitanju Rusija, glasači partija oko DS smatraju da ovakva opasnost postoji u izvesnoj meri (22%), a još zabrinutiji su glasači Preokreta (27%), ipak u obe partije najbrojnija kategorija su oni koji se sa takvom tvrdnjom ne slažu (47% i 49%).

- **Građani Srbije mađarske nacionalnosti** (54%) ali i Bošnjaci (42%) u najvećem broju smatraju da NATO ne predstavlja pretnju po nezavisnost Srbije, mada i među njima svaki četvrti smatra da NATO pakt to ipak jeste.
- Kao i svaki put do sada građani sa prosečnim **primanjima po članu porodice** preko 100000 dinara misle drugačije od svih ostalih – 62% u NATO paktu ne vidi pretnju po nezavisnost. Kada je u pitanju Rusija, građani sa najvišim primanjima misle da postoji opasnost po nezavisnost Srbije usled jačanja vojne saradnje sa Rusijom. Tako razmišlja čak njih 50 %.

Grafikon: Ukoliko Srbija uđe u NATO/ojača vojne odnose sa Rusijom, to će umanjiti opasnost od spoljnih napada

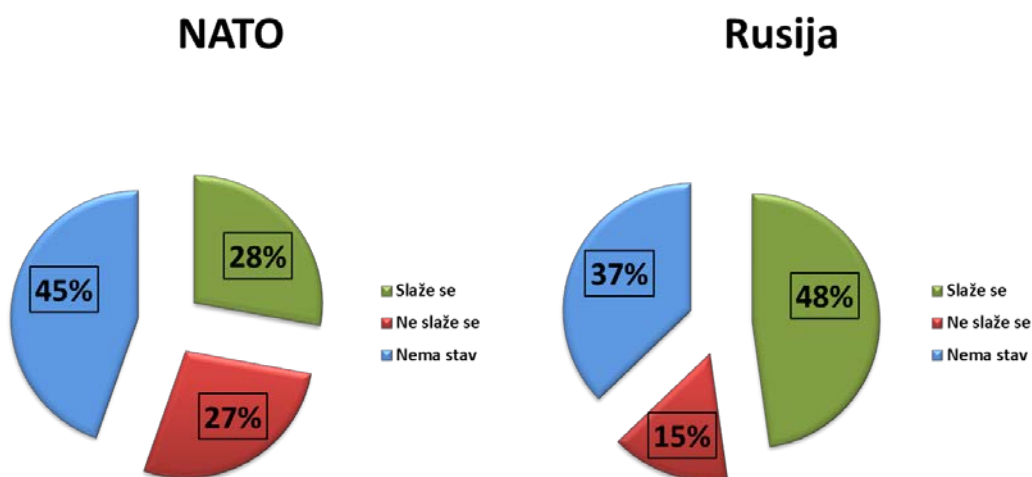

Ovo je jedno od pitanja gde je NATO dobio najnižu podršku - tek svaki četvrti građanin veruje da ulazak u ovaj vojni savez umanjuje opasnost od spoljnih napada. Da jačanje vojne odnose sa Rusijom ipak umanjuje opasnost od spoljnih napada veruje 39% građana.

I dobitnici i gubitnici tranzicije, i žene i muškarci, i stari i mladi, i manje i više obrazovani smatraju da jačanje vojne odnose sa Rusijom umanjuje opasnost od spoljnih napada, iako se mora reći da ipak u svim kategorijama skoro svaki četvrti građanin sa tom tvrdnjom ne slaže. **Glasači Prekreta** (41%) i svaki treći glasač stranaka nacionalnih manjina (32%) ne slažu se da to umanjuje opasnost od spoljnih napada. **Glasači stranaka oko DS** su i na ovom pitanju razvrstani u tri skoro podjednake kolone. **Nacionalna pripadnost** je na ovom pitanju važna jedino u slučaju Bošnjaka kod kojih najveći broj (42%) se sa ovom tvrdnjom ne slaže. U grupi najbogatijih (više od 100000 po članu domaćinstva) je čak 3 puta više onih koji smatraju da jačanje vojne saradnje sa Rusijom ne umanjuje opasnost od spoljnih napada.

Kada je NATO u pitanju, zanimljivo je da **tranzicioni gubitnici** i **dobitnici** po ovom pitanju imaju suprotne stavove – gubitnici ne smatraju da ulazak u NATO smanjuje opasnost od spoljnih napada, dok dobitnici u to veruju. Kao i više puta do sada glasači **Preokreta** se razlikuju od većine, tako 58% njih smatra da bi to umanjilo opasnost od spoljnih napada. Zanimljivo je i da se ipak svaki četvrti njihov glasač smatra da to ne umanjuje opasnost. **Glasači DS** i ovde su, kao i nekoliko puta do sada podeljeni u tri prilično istobrojne celine, trećina je neodlučna, trećina to smatra potezom koji umanjuje opasnost a trećina da je uvećava. **Bošnjaci** (52%) i **Mađari** (51%) se sa ovom tvrdnjom slažu. Takođe i većina onih sa **primanjima preko 60000 dinara** po članu domaćinstva se slaže da bi ulazak u NATO pakt umanjio opasnost od spoljnog napada.

Grafikon: Ukoliko Srbija uđe u NATO/ojača vojne odnose sa Rusijom, modernizovati Vojsku Srbije

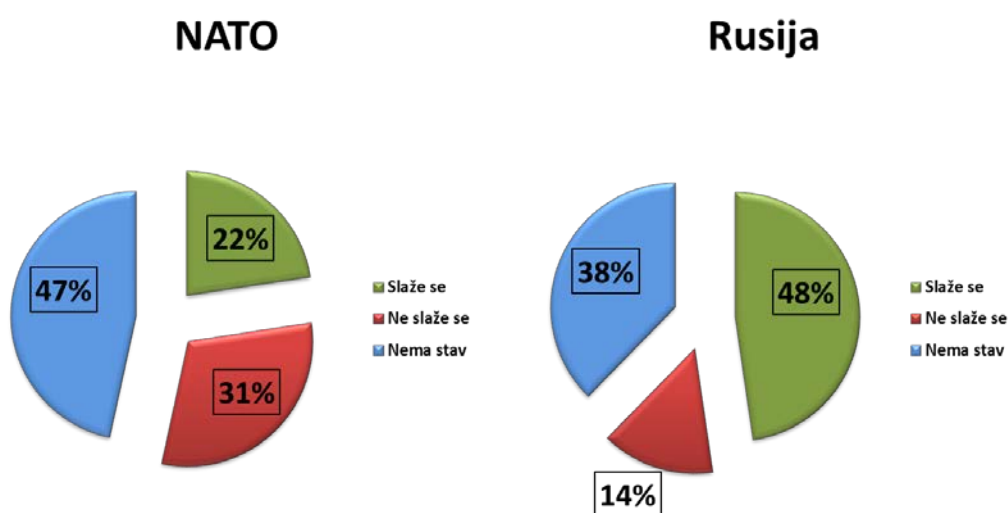

Pitanje o uticaju ulaska u NATO na modernizaciju Vojske Srbije, jeste jedino pitanje gde su građani podeljeni na dve grupe skoro jednake veličine: 28% se slaže, 27% misli suprotno, dok su ostali (45%) neodlučni. Zanimljivo je da je 2011. godine ovaj procenat je iznosio 38% i bio jedna od najsvetlijih tačka za priključenju NATO paktu. Što se tiče sociodemografskih varijabli njihov uticaj se ogleda u tome da:

- **Dobitnici** se uglavnom (44%) slažu sa ovom tvrdnjom, **gubitnici tranzicije** se većinom ne slažu (29%)
- **Glasači partija oko DS i glasači Preokreta** se sa ovom tvrdnjom slažu, dok ostali, uključujući i stranke manjina misle suprotno.
- **Bošnjaci i Mađari** se u većoj meri slažu, za razliku od ostalih koji su kako smo već rekli prilično neodlučni.
- Što više **zarađuju** građani su više spremni da veruju u ovu tvrdnju (37,5%, 34,7%, 43,8%, 62,5%)

Što se tiče jačanja vojne saradnje sa Rusijom apsolutno sve kategorije naših ispitanika se slažu sa tvrdnjom da će to modernizovati Vojsku Srbije (svuda se taj procenat kreće od 35% do 63%). Zanimljivo je i da što **veća primanja po članu porodice** imaju to se više slažu sa ovom tvrdnjom, tako da u kategoriji onih preko 100000 dinara sa tvrdnjom se slaže njih čak 66%. Građani mađarske nacionalnosti se takođe najviše slažu (30%) sa ovom tvrdnjom ali ne tako ubedljivo kao ostali, za Bošnjake je karakteristično da se skoro polovina njih neodlučna (48%).

Grafikon: Ukoliko Srbija uđe u NATO/ojača vojne odnose sa Rusijom, to će pomoći da vojna industrija više radi i izvozi

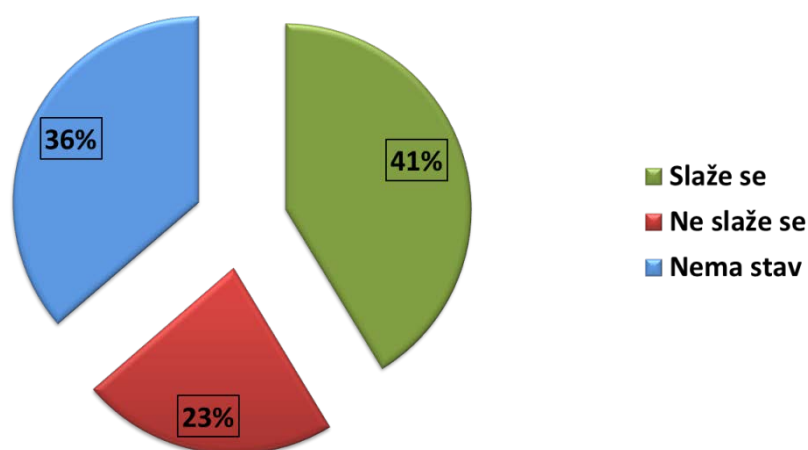
Od svih pitanja a ovom je NATO dobio najnižu podršku. Iako je prošle godine, 30% je verovalo da ulazak u NATO može pomoći da vojna industrija više radi i izvozi, ove godine taj se procenat spustio na 22%. Kada je NATO u pitanju neke sociodemografske varijable imaju izvestan uticaj, tako:

- **Dobitnici tranzicije** se uglavnom (40%) slažu sa ovom tvrdnjom, gubitnici tranzicije se većinom ne slažu (33%)
- **Preokret i DS** se slažu, glasači stranaka nacionalnih manjina podeljeni a ostali se sa ovom tvrdnjom uglavnom ne slažu.
- **obrazovanje** pravi razliku jedino u grupi visoko obrazovanih koji se ipak u malo većem broju sa ovom tvrdnjom slažu (31% spram 28%)
- **Bošnjaci i Mađari** se u većoj meri slažu, za razliku od ostalih koji se uglavnom ne slažu
- **Ispitanici koji zarađuju više od 60000** po članu domaćinstva se sa ovom tvrdnjom daleko više (50 i 62%) slažu od ostatka populacije.

Kada je u pitanju Rusija, sve kategorije se većinom slažu sa ovom tvrdnjom. Jedina sociodemografska varijabla koja donekle ima uticaja je **nacionalnost**. Mađare (31%) i Bošnjake (44%) karakteriše da kao najfrekventniji odgovor daju „nit se slažem niti ne“.

Jedna od u javnosti često iznošenih tvrdnji jeste i ona da bi ulazak Srbije u NATO uvukao Srbiju u konflikte i povećao rizik od terorizma. Iako se sa ovom tvrdnjom ne slaže skoro svaki četvrti ispitanik (23%), čak 41% građana se sa njom slaže, uz prilično veliki broj onih koji o tome nemaju stav (36%).

Grafikon: Ulazak u NATO bi uvukao Srbiju u konflikte i povećao rizik od terorizma

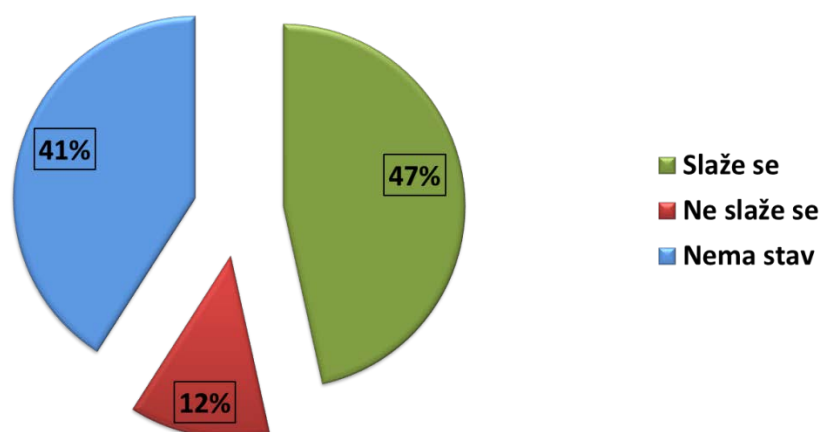

Nešto drugačije mišljenje imaju:

- **Glasači partija oko DS** (33%) i **Preokreta** (58%) takvu opasnost smatraju nerealnom. Zanimljive odgovore daju i glasači manjinskih partija kod kojih 40% ne vidi pretnju a 50% tu pretnju smatra realnom
- Dok su pripadnici **mađarske nacionalne manjine** podeljeni po ovom pitanju 39% prema 39%, dotle **Bošnjaci** u velikoj većini smatraju takvu opasnost uglavnom neopravdanom (61 naspram 15%). Kao i na drugim pitanjima povezanim sa NATO paktom Srbi, Romi i ostale nacionalne manjine misle suprotno.
- I ovde **najbogatiji** ispitanici misle potpuno drugačije od ostatka populacije, s tim što takvo mišljenje prevladuje već od kategorije 40-60000 dinara po članu domaćinstva.

Kao što iz prethodnih redova možemo zaključiti negativan odnos građana Srbije prema NATO, delom je odraz pretnje koju ovaj savez predstavlja po nezavisnost, a delom posledica toga što građani smatraju da bi priključenjem ovom vojnom savezu Srbija bila **uvučena u nove sukobe i time se uvećala opasnost od terorizma**. Iako koristi od priključenja NATO paktu vidi otprilike svaki četvrti građanin (od 22 do 28%), one ipak nisu dovoljne da oboje celokupnu sliku. Sumirajući stavove građana Srbije prema NATO paktu, podsetićemo i da na pitanje „Šta to spolja ugrožava bezbednost Srbije?“ čak 28% građana Srbije kaže da je to NATO, odnosno politika velikih sila prema Srbiji (2011 ovaj procenat je iznosio 14%). Uz to, SAD se nalazi na prvom mestu na listi zemalja koje se opažaju kao **pretnja za Srbiju**. Osim nje tu se nalaze i druge važne članice ovog vojnog saveza – Nemačka, Velika Britanija, Hrvatska, Francuska i Turska. Takodje, važno je napomenuti i da reformu vojske (u)rađenu po NATO standardima građani ocenjuju prilično negativno.

Grafikon: Jačanje vojnih odnosa sa Rusijom će omogućiti bolje reagovanje Vojska Srbije u vanrednim situacijama

I na ovo pitanje ispitanici daju veoma slične odgovore, ni jedna sociodemografska varijabla osim **nacionalne pripadnosti** ne igra važniju ulogu. I ovde je svaki četvrti Mađar (25%) i skoro svaki treći Bošnjak (31%) neodlučan.

Sumirajući stavove građana Srbije prema jačanju vojne saradnje sa Rusijom, možemo zaključiti da se ona ne opaža kao pretnja nezavisnosti, a značajan broj građana (od 39 do 48%) veruje da takva saradnja može imati niz korisnih aspekata za Srbiju. Takođe, Rusija je opažena kao država koja predstavlja ubedljivo **najvećeg prijatelja** Srbije.

Zaključci:

- Vojna neutralnost jeste najbolje spoljnopolitičko opredeljenje po mišljenju građana Srbije.
- NATO pakt se (i dalje) opaža kao značajna pretnja po bezbednost Srbije.
- Podrska NATO u Srbiji je na niskom nivou i polako dodatno opada.
- Jačanje vojne saradnje sa Rusijom građani Srbije vide uglavnom kao ne ugrožavajuće i korisno spoljnopolitičko opredeljenje.
- Pozitivniji odnos prema NATO imaju dobitnici tranzicije, glasači Preokreta i DS, pripadnici mađarske nacionalnosti i Bošnjaci, kao i ispitanici koji imaju ekstremno visoka primanja po članu domaćinstva.
- Građani Srbije Rusiji vide daleko ujednačenije, odnosno sociodemografske razlike ostvaruju manji uticaj.